

**ОТЕЦЬ КЛИМЕНТІЙ ШЕПТИЦЬКИЙ — КАНДИДАТ НА
ЄПИСКОПА-ПОМІЧНИКА ЛЬВІВСЬКОЇ АРХІЄПАРХІЇ
З ПРАВАМИ НАСТУПНИЦТВА**

Юстин Бойко

*Синкел у справах монашества Львівської архієпархії УГКЦ,
Патристичний Інститут «Августиніанум» у Римі,
о. д-р богословських та патристичних наук*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7240-9188>

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0315-2020-12\(28\)-3](https://doi.org/10.37222/2524-0315-2020-12(28)-3)

На основі листів, які зберігаються у Центральному державному історичному архіві України у Львові, висвітлено питання щодо кандидатури отця Климентія Шептицького на єпископа-помічника Львівської архієпархії з правами наступництва. Усі документи публікуються вперше.

Ключові слова: Українська греко-католицька церква, Папа Пій XI, Митрополит Андрей Шептицький, архимандрит Климентій Шептицький, о. О. Бачинський, Львівська митрополічна капітула, о. П. Кандюк.

150-літній ювілей від дня народження Блаженного Климентія Шептицького, який відзначаємо цього року як на державному, так і на церковному рівні, ввійде в історію насамперед через те, що саме цьогоріч побачила світ перша ґрунтовна наукова біографія цього славного мужа Церкви і народу. Її автором є Іван Матковський, науковий працівник Постуляційного Центру Монастирів Студійського Уставу УГКЦ, відомий дослідник і видавець писемної спадщини Івана Франка. Перша презентація цієї праці відбулася задовго до ювілею, а саме 22 грудня 2018 року в архикафедральному соборі Св. Юра, а зараз ця презентація відбувається у різних містах України і світу, наближуючи до нас таку знану і таку, як виявилось згодом, незнану постать отця Климентія.

Рідний брат Митрополита Андрея, аристократ, доктор двох прав, політик, ігумен і Архимандрит Студитів, Праведник народів світу, Блаженний Католицької Церкви — саме ці титули багато свідчать про отця Климентія, тож, здається, що нового чи невідомого можна

знайти про нього у його життєписі? Та пильне око дослідника завжди серед масиву документів, які дійшли до наших днів, натрапить на певні загадки, що стають предметом більш детальних досліджень не одного покоління науковців.

Працюючи над біографією отця Климентія Шептицького, Іван Матковський переслав мені копію дуже цікавого документа, який, попри те, що давно відомий науковцям, мабуть, докладно не вивчений. Це *«Прохання екзарха о. Николая Чарнецького скликати черговий Собор Екзархів»*, з яким він звернувся письмово до Митрополита Андрея 5 червня 1942 р.

Може, не всім відомо, що 9 жовтня 1939 р. Митрополит Андрей Шептицький, згідно з повноваженнями, які йому надав Папа Пій X і які опісля підтвердили Папи Бенедикт XV і Пій XI, створив екзархати, які охоплювали територію всього Радянського Союзу. Водночас Митрополит призначив для них екзархів. Владика Миколай Чарнецький став екзархом Волині і Холмщини, владика Йосиф Сліпий — екзархом Великої України, отець Антоній Неманцевич — екзархом Білорусії і отець Ігумен Климентій Шептицький — екзархом Росії та Сибіру.

Після цього у Львові відбулися два собори екзархів. Перший — 18-19 вересня 1940 р., на якому були підтверджені рішення Петроградського синоду 1917 р., другий — 9-15 червня 1941 р., на якому обговорювали обрядові питання та місяцеслов. На жаль, справа утворення екзархатів не знайшла підтримки в Апостольській столиці, тому 30 травня 1940 р. із Рима до Львова було надіслано листа, яким скасовувалися всі повноваження Митрополита Андрея, що їх надали йому попередні понтифікати. Митрополит із послухом та покорою прийняв цю новину, однак екзархи продовжували скликати собори, оскільки утворення екзархатів і номінація екзархів відбулися ще до відкликання повноважень.

Протоколи засідань собору екзархів заслуговують на окреме дослідження. Частково вони були опубліковані у Львові ще 1995 р. у відомому виданні під назвою: *«Митрополит Андрей Шептицький: Життя і Діяльність. Церква і церковна єдність. Документи і матеріали 1899–1944. Том I»*. Воно стало плодом співпраці ЦДІА України у Львові і Постуляції Митрополита Андрея Шептицького, яку очолював блаженної пам'яті владика Михаїл Гринчишин.

Серед протоколів і документів, що стосуються соборів екзархів у Львові, є один дуже цікавий лист, який зберігається у ЦДІА України у Львові (ф. 201, оп. 1т, спр. 16, арк. 133). У згаданому виданні він уміщений на с. 382. Оскільки сьогодні через нову систематизацію справ у цьому описі фонду 201 доступ до оригіналу тимчасово неможливий, тому для зручності і зрозуміння проблематики наведу його зміст повністю.

«Львів, дня 5 червня 1942 р.

Ваше Високопреосвященство,

Підписаний уклінно просить Ваше Високопреосвященство, як Апостольського Делегата, іменованого Апостольським Престолом, як це звіщає Конгрегація Східної Церкви письмом з дня 21 грудня 1941 р., о позволення скликати на черговий Собор Преосвященний екзархів:

— Преосвященного Кир Николая Чарнецького, екзарха для Волині, Підляшшя і Полісся,

— Преосвященного Кир Климентія Шептицького, екзарха Росії і Сибіру,

— Преосвященного Кир Антонія Неманцевича, екзарха Білої Руси, до Львова на день 9 червня 1942 р.

*+ Николай Чарнецький
екзарх-протос».*

Цей лист заслуговує на окремих детальний аналіз, чого не ставлю собі за мету. Моїм наміром є звернути увагу читача на те, як Преосвященний владика Миколай Чарнецький, який сам був хіротонізований 2 лютого 1931 р., титулує отця Климентія Шептицького. Він називає його *«Преосвященним Кир Климентієм Шептицьким, екзархом Росії і Сибіру»*. Зрештою, так само він величає екзарха Білорусії о. Антонія Неманцевича. Все це вказує на те, що на 9 червня 1942 р. Преосвященному Миколаю Чарнецькому було відомо, що о. Климентій Шептицький є єпископом.

Може бути, що в цьому листі його автор допустився помилки. Але ж у протоколах собору екзархів Климентія Шептицького кілька разів згадано саме як єпископа. Прочитую хоча б один витяг із протоколів засідання згаданого собору:

«II. Засідання

Почалося о год. 14 пополудні звичайною молитвою «Царю Небесний». До слова зголосився о. Є(пископ) Климентій [Шептицький], вказуючи на неприродній об'яв, що ми змушені відбувати Собор без участі

Високопреосвященного Митрополита. Не зважаючи на подані рано рації, рішено вислати делегацію в особах Преосвященного Протоса і о. Є(пископа) Антонія [Неманцевича] та прохати ще раз до участі в Соборі. На повторне прохання Високопреосвященний Митрополит обіцяв взяти участь у кінцевім засіданні».

Покликаючись на ці документи, маю перед собою не оригінали, а їхні наукові видання. Але, знаючи особисто наукову скрупульозність покійної Оксани Гайової, відомої працівниці ЦДІА України у Львові та знаної дослідниці спадщини Митрополита Андрія Шептицького, як також науковий хист владики Михаїла Гринчишина, які працювали над згаданим раніше виданням, сумніваюся в тому, щоб ці науковці, відчитуючи текст, могли оминати своєю увагою такі важливі деталі.

В усіх інших офіційних джерелах ми не знаходимо жодного документа, який так безпосередньо вказував би на те, що о. Климентій Шептицький був єпископом. Немає також його прізвища і серед єпископів в офіційному переліку єпископів Католицької Церкви. Залишається тільки сподіватися на те, що згодом з'являться додаткові документи, які проллють світло на цю справді загадкову сторінку з життя отця Климентія Шептицького.

Та, незважаючи на брак достовірних документів, які б підтверджували факт єпископської хіротонії отця Климентія Шептицького, існує немало архівних документів, що виразно свідчать про нього як про кандидата на єпископа-помічника Львівської архієпархії. Тому я поставив собі за мету представити читачеві низку документів, які висвітлюють історію усіх клопотань у цьому напрямі. Деякі з них уже були опубліковані, про що я відповідно зазначу, та більшість із них публікуються вперше. Вони написані переважно французькою і латинською мовами. Принагідно дякую моєму приятелеві Ростиславові Параньку за допомогу у їх перекладі рідною мовою.

Перед тим, як перейти до представлення документів, які демонструють клопотання різного рангу церковних достойників про номінацію отця Климентія Шептицького на єпископа-помічника Львівського з правами наступництва, варто зробити невеличкий екскурс у систему функціонування церковно-адміністративного управління Галицькою митрополією Греко-Католицької Церкви на початку минулого століття.

Отож головою митрополії був Андрей Шептицький, який, крім титулу Митрополита Галицького, мав також титул єпископа Львівського і Кам'янець-Подільського. Іншими єпархіями, що входили до складу Галицької митрополії, були Перемишльська і Станіславівська, які очолювали єпископи, іменовані єпископами-ординаріями.

Єпископ у межах власної єпархії мав повноту всієї влади, тобто законодавчої, виконавчої і судової. Але для того, щоб могли її успішно і повноцінно реалізувати, він міг делегувати її окремим священникам або різного роду дорадчим органам. Коли мова про священників, то найбільш відповідальним урядом був уряд генерального вікарія, який діяв від імені єпископа. Винятком було те, що з огляду на священничий сан генеральний вікарій не міг уділяти ієрейських свячень, а на зібраннях єпископських конференцій (тоді не існувало інституції Синоду єпископів) його голос був тільки дорадчим.

Важливими дорадчими органами єпископа тоді були консисторії і капітули. Їхня діяльність, насамперед капітул, керувалася окремими статутами, які апробував Апостольський престол. Члени капітули називалися «крилошанами» і ділилися на три категорії:

- 1) прелати;
- 2) соборні члени;
- 3) почесні члени.

Кількісний склад капітул був також канонічно регульований. У Львівській архиєпархії, наприклад, капітула складалася з 10 осіб. На відміну від капітул, кількість членів консисторії сягала аж 30 осіб і була досить змінною залежно від часу і місця.

Цей короткий екскурс потрібний для того, щоб зрозуміти роль допоміжних структур в управлінні Львівською єпархією у передвоєнний період. Та найголовніше, що варто сказати, це те, що члени капітули мали величезний вплив на вибір єпископа-помічника єпархії. На їхню думку зважали поважні представники Римської курії і навіть самі понтифіки, від яких особисто залежали номінації на єпископів. Тому єпископ-ординарій завжди зважав на думку членів капітули, хоча мав повне право представити власну позицію і належним чином пояснити її.

1. Лист Апостольського Візитатора в Україні до референта Конгрегації для Східної Церкви від 27 листопада 1920 р.

Після закінчення Першої світової війни на теренах Галичини, особливо Львова, розгорівся збройний конфлікт між українцями і поляками, який у сучасній українській історіографії отримав назву «Польсько-українська війна». Інформація про це доходила до Рима з різних джерел. Тому Папа Венедикт XV за порадою асесора Східної конгрегації монс. Ісаї Пападопульоса 28 січня 1920 р. іменував о. Джованні Дженоккі Апостольським візитатором Галичини. Його секретарем став монах-редемпторист о. Йосиф Схрайверх, який перебував у Галичині, добре знав українську мову, місцеві ситуації та звичаї. Права і повноваження Апостольського візитатора були прописані в окремому декреті та в інструкції. Але передовсім о. Д. Дженоккі повинен був ознайомитися з реальним станом справ на місці і належним чином представити це Апостольській столиці.

Апостольський візитатор відразу взявся до виконання своїх обов'язків, але через несприятливі воєнні обставини (радянсько-польська війна 1919–1921 рр.) був змушений більшу частину свого часу провести у Відні, у монастирі отців Салезіян, де перебував понад рік допоки повернувся до Рима. Однак діяльність Апостольського візитатора у цей період була дуже плідною і успішною для української Церкви, оскільки у Відні перебувала велика українська еміграція, з якою він підтримував тісний зв'язок і допомагав вирішувати важливі питання.

Перебуваючи у Відні і зустрічаючись із різними представниками українського церковного і політичного середовища, о. Д. Дженоккі вислуховував різні прохання, які переказував у своїх звітах до Рима. Серед його офіційної і приватної кореспонденції знаходимо численні листи, що їх він адресував монс. Енріко Бенедетті, який у конгрегації для Східної Церкви виконував місію референта і, за словами знавців справи, був великим приятелем українців.

В одному з таких листів із Відня від 27 листопада 1920 р. уперше знаходимо згадку про отця Климентія Шептицького як кандидата на генерального вікарія, а водночас (або згодом) на єпископа-помічника Львівської єпархії. Копію цього листа вперше опублікував блаженної пам'яті владика Іван Хома у своїй праці *«Апостольський Престіл і Україна 1919–1920»*, що вийшла у Римі

1987 р. у серії видань Українського Католицького Університету св. Климента Папи, том 60. Фрагмент цього листа також опублікував д-р Іван Матковський у згаданій раніше біографії Климентія Шептицького. З огляду на важливість тексту, дозволю і собі його зачитувати (за перекладом І. Хоми):

«24-го я вислав дипломатичним кур'єром пакет до кардинала Маріні. Йдеться про прохання деяких руських священників зі Львова, щоб отець Андрей Шептицький, студит (Климент!) став генеральним вікарієм і єпископом-помічником. Брат-митрополит боїться, що родинні зв'язки можуть позбавити його щирости думки або будуть засуджувати його за nepотизм, тому не хоче втручатися. Отець Андрей (Климент), покірний монах, виступає проти цього. Я додав і інші інформації, хоча ця справа до мене не належить, бо йдеться про Галичину. Вчора монс. Огно (що незабаром приїде до Рима після інсталяції монс. Маркетті) сказав мені, що справу трактовано інакше і щоб отець Андрей (Климент) став єпископом».

Повний текст листа італійською мовою вміщений на с. 118-199 згаданого дослідження владики Івана Хоми. Поки що спробуємо докладно проаналізувати цей його фрагмент.

Отож насамперед впадає у вічі разюча помилка щодо імені кандидата на уряд генерального вікарія і єпископа-помічника Львівського. Апостольський візитатор називає його отцем Андреєм, хоча, поза сумнівами, йдеться про рідного брата Митрополита Андрея отця Климентія. Ця помилка, на мою думку, не є механічною, ані не навмисною. Швидше за все закралася звичайна помилка, коли автор писав про одну особу, водночас думаючи про іншу. Переплутати Митрополита Андрея з отцем Климентієм отець Д. Дженоккі не міг, оскільки був дуже добре знайомий із ними обома. На це вказують інші листи Апостольського візитатора до Рима.

Цікавим, натомість, є те, що цей лист дає нам виразно зрозуміти, що у середовищі духовенства Львівської єпархії священники (передовсім представники капітули) бачили отця Климентія як єпископа-помічника Митрополита Андрея, а згодом його наступника. Тому, мабуть, вже тоді надійшла від них пропозиція іменувати отця Климентія генеральним вікарієм, а згодом єпископом-помічником або ж відразу єпископом-помічником.

Причин для того, щоб саме у цей час хіротонізувати отця Климентія на єпископа-помічника Львівського, було достатньо. Насамперед треба пам'ятати про те, що за умов, коли на світовій арені вирішувалася майбутня доля України як держави, Митрополит Андрей узяв на себе місію зробити все можливе, щоб вона на решті відбулася. Через це у листопаді 1920 р. він розпочинає дипломатичну місію до Відня, Рима і країнами Європи, щоб поговорити про майбутнє України з чільними представниками європейських держав і впливовими політиками.

Крім цього, Митрополит Андрей, як великий душпастир, прагнув відвідати всі поселення українців у різних куточках світу, куди вони емігрували у пошуках кращої долі. Ці люди мали велику потребу у душпастирях, яких Митрополит намагався до них скеровувати у межах своїх сил і повноважень. Зважаючи на те, що настав сприятливий час відвідати українську еміграцію в світі, Митрополит Андрей у 1920 р. отримує офіційне призначення на Апостольського візитатора поза межами своєї архієпархії. І цього ж таки року розпочинає низку тривалих і виснажливих подорожей країнами Північної і Південної Америки, щоб згуртувати українців у світі та допомогти їм налагодити належне душпастирювання у місцях їхнього перебування.

На час відсутності Митрополита Андрея у Львові і в Галичині Львівська архієпархія канонічно переходила під провід Генерального вікарія, хоча найкраще цю справу міг провадити єпископ-помічник, який би втішався довірою у Митрополита Андрея і міг продовжувати розпочату ним лінію у Церкві. Тому стає цілком зрозумілим бажання духовенства бачити єпископом-помічником рідного брата Митрополита Андрея отця Климентія, який би і слідував стратегії Митрополита, і згуртував навколо себе духовенство та людей, і завдяки своєму довголітньому політичному досвіду був би авторитетним захисником Церкви перед тогочасними органами влади.

Наведений фрагмент листа свідчить, що і сам отець Климентій був обізнаний із дискурсом навколо його особи. За твердженням отця Д. Дженоккі, він особисто протривить пропозиції стати єпископом, наводячи власні аргументи. Це означає, що справу отця Климентія як кандидата на єпископа обговорювали авторитетні

церковні власті з ним самим. Крім цього, Апостольський візитатор стверджує, що сам Митрополит Андрей виступає проти номінації свого рідного брата Климентія на єпископа. Головним аргументом для Митрополита є побоювання, щоб його не звинуватили у непотизмі. Та з листа Д. Дженоккі випливає, що деякі представники Римської курії все ж таки вважали, що цю справу можна канонічно вирішити по-іншому, а тому вони не бачать перешкод, щоб отець Климентій став єпископом.

2. Лист отця Климентія Шептицького до Конгрегації у справах Східної Церкви і Апостольського нунція у Варшаві від 11 листопада 1920 р.

Фрагмент листа Апостольського візитатора Галичини, який ми наводили вище і який нам відомий завдяки публікації Преосвященного владики Івана Хоми, дає виразно зрозуміти читачеві, що Д. Дженоккі був дуже добре обізнаний із бажанням Львівської митрополичої капітули і духовенства призначити отця Климентія Шептицького єпископом-помічником Митрополита Андрея. Він, як розуміємо зі змісту листа, провів також особисті розмови з обома. При цьому кожний із них відмовився від такого роду розв'язки.

Оскільки до обов'язків Апостольського візитатора належало сповіщати про всі справи Апостольську столицю, він також повідомив Рим про можливу єпископську номінацію ігумена Студитів на єпископа-помічника Львівського. До власних думок Д. Дженоккі приєднав також звернення духовенства Львівської архієпархії у цій справі, а також, очевидно, думку самого отця Климентія, яку він попросив висловити письмово.

В архіві Конгрегації Східних Церков знаходимо лист (АСО, Ruteni 3, pos. 478/28, fasc. 1, f. 1b., prot. 48232/1920) отця Климентія Шептицького з Унева 11 листопада 1920 р. Можливості ознайомитися з цим листом завдячую моєму приятелеві отцю Атанасію Маккену, великому досліднику спадщини Митрополита Андрея, яка зберігається у Ватиканських архівах.

Цей лист адресований асесору Конгрегації для Східної Церкви Ісаї Пападопульосу († 19 січня 1932 р.) і тогочасному Апостольському нунцію в Польщі кардиналу Ахілле Ратті, якого 6 лютого

1922 р. на кардинальському конклаві обрали Папою, що прибрав собі ім'я Пій XI.

З контексту зрозуміло, що лист був написаний на прохання самого Папи, оскільки отець Климентій просить достойних церковних ієрархів передати йому власну думку щодо його можливого призначення на високий уряд у Львівській архієпархії. Щоправда, він нічого не згадує про уряд єпископа-помічника з правами наступництва, а про уряд Генерального вікарія Львівської архієпархії. Очевидно, що це був задуманий крок членів Львівської митрополічної капітули, оскільки вони вважали, що після цього перед отцем Климентієм відкриється пряма дорога до єпископського сану.

Доносячи високим церковним властям свою думку щодо такої пропозиції, отець Климентій стверджує, що духовенство Львівської архієпархії, висуваючи його кандидатуру на цю посаду, насамперед сподівається, що він захистить їх від нападів польської влади. Цьому повинен був сприяти його великий життєвий і політичний досвід. До того ж, отець Климентій звертає увагу на те, що він є маловідомий духовенству Львівської архієпархії, оскільки тільки три роки перебуває разом з ними. І то більшість часу проводить у монастирі в Уневі. А ще, в дусі монашої покори і трохи з гумором каже, що якби львівське духовенство більше його знало, то ніколи би не погодилося висунути його на уряд Генерального вікарія і, звісно, на єпископа-помічника.

У нашому розпорядженні тільки фрагмент листа, але він дуже важливий, щоб зрозуміти хід мислення отця Климентія і його аргументацію.

Текст

(переклад з французької)

«Унів, 11 листопада 1920 р.

Отож я вважаю своїм обов'язком представити Йому [Святійшому Отцеві Бенедиктові XV († 22 січня 1922 р.). — Ю. Б.] — зі всім смиренням та повагою з мого боку — застереження щодо труднощів та небезпек цієї пропозиції.

Головним мотивом духовенства Львова у цій справі є не мої особисті якості, за якими я би підійшов для такої складної посади, а швидше

інші особливі обставини. Духовенство вважає, що інші кандидати на посаду Генерального Вікарія не матимуть достатньо повноважень захищати духовенство та інтереси Унійної Церкви перед владою, і ці повноваження вони сподіваються знайти в моїй особі; крім того, політичні переконання цих [інших. — Ю. Б.] кандидатів не є до вподоби духовенству.

Стосовно моєї особи, то вона їм маловідома, бо три роки, які я живу у Львівській Архиепархії, я провів у нашому монастирі. Якщо б у духовенства була можливість мене краще пізнати і судити мене за моїми цінностями, то я дуже сумніваюсь, що вони і далі пропонували б мене на уряд Генерального Вікарія».

3. Листування Львівської Митрополичої Капітули з Папою Пієм XI

Серед справ, які містяться у фондах ЦДІА України у Львові, є одна, яка цілковито присвячена питанню отця Климентія Шептицького як кандидата на єпископа-помічника Львівського. Це справа 270, фонду 358, опис 3. У каталозі її офіційна назва звучить так: *«Листування з Папою Пієм XI і митрополичою капітулою у Львові про призначення брата А[ндрея] Шептицького — Климентія архидияконом з правом успадкування (митрополичого престолу)»*. Очевидно, що таку назву справа отримала пізніше, коли митрополичовий архів було конфісковано і перевезено саме сюди, а після нової систематизації та каталогізації зараховано до так званого «спецфонду». Про це свідчить вже сама обкладинка справи, на якій зазначається, що вона належить до фондів *«ЦДІА УРСР у Львові»*.

Справа 270 містить сім документів, писаних українською і латинською мовами, які охоплюють 14 аркушів. Один документ представлений в оригіналі українською мовою і його переклад латиною, частина документів — у машинописному варіанті, частина — у рукописному.

Для того, щоб краще зрозуміти всі особливості справи отця Климентія Шептицького як кандидата на єпископа-помічника Львівського з правами наступництва, розглянемо кожен документ окремо у порядку, в якому він уміщений у справі 270.

1) Лист Львівської Митрополичої Капітули до Папи Пія XI від 12 вересня 1924 р.

Першим листом, який відкриває згадану архівну справу, є колективний лист Митрополичої капітули до Папи Пія XI від 12 вересня 1924 р. Він написаний латиною на одному аркуші з обох боків. Мабуть, він є копією, яку від руки переписали з оригіналу. Підписів під листом не вміщено.

Причиною звернення капітули до Папи Пія XI стала якраз справа єпископа-помічника для Львівської архієпархії. Митрополича капітула, яка мала дорадчий голос у такій важливій справі, вирішила присвятити цьому питанню окреме засідання, яке відбулося 19 червня 1924 р. Саме на ньому було одностайно вирішено запропонувати особу отця Климентія Шептицького на єпископа-помічника Львівського з правами наступництва.

Головною причиною великої потреби в єпископові-помічникові члени капітули насамперед вважають не найкращий стан здоров'я Митрополита Андрея, яке особливо підірвалося під час його заслання до Росії після арешту російською окупаційною владою 19 вересня 1914 р. До того ж, як зазначають члени капітули, Митрополит курує дуже багатьма проєктами, а щонайголовніше — має намір провести візитацію усіх парафій та монаших спільнот після війни, що вимагає величезних зусиль і здоров'я.

Зважаючи на всі обставини, Митрополича капітула пропонує як найбільш відповідного кандидата на уряд єпископа-помічника з правами наступництва отця Климентія Шептицького. На думку членів капітули, саме він *«має велику симпатію в духовенства та народу»*, а його номінація була б *«превеликою благодаттю і для нашої Греко-Католицької Церкви, і для справи Святої Унії, і для нашого українського народу, який одностайно, незважаючи на конфесію, з превеликою радістю вітатиме цю номінацію»*.

Автори листа дають зрозуміти, що у цій справі вони вже мали попередню розмову зі згаданим отцем Д. Дженоккі, яка, на жаль, не дала їм очікуваних результатів. Тому вони вирішили звернутися безпосередньо до Папи. Так виглядає, що під час розмови Апостольський візитатор повідомив членів капітули про те, що вже розмовляв про це і з Митрополитом Андреем, і з отцем Климентієм, та що вони обоє проти такого рішення. Саме тому капітула

просить Святішого Отця зобов'язати їх обох прийняти це рішення як волю Апостольського престолу, суперечити якій не слід.

Мабуть, у розмові з Апостольським візитатором члени капітули довідалися про головні мотиви спротиву отця Климентія і Митрополита Андрея щодо номінації першого на єпископа-помічника Львівського з правами наступництва. Для отця Климентія головною причиною було те, що він є монахом і повинен перебувати у монастирській клявзурі, а для Митрополита Андрея — той факт, що ігумен Студитів є його рідним братом, а це створювало б прецедент для звинувачення його у nepoтизмі. З огляду на це члени капітули просять Святішого Отця Пія XI *«вділити отцеві Климентові необхідні диспензи та покласти на його плечі ношу єпископа-помічника»*.

Наприкінці всі члени Львівської митрополичої капітули висловили вдячність, що їхнє прохання буде вислухане, а також запевнили Апостольський престол у своїй відданості і слухняності.

Текст

(переклад з латинської мови)

«Святіший Отче,

Львівська Митрополича Капітула Греко-Католицького обряду на засіданні 19 червня 1924 року одностайним голосуванням постановила, припавши до ніг Вашої Святості, знову повторити щонайвідданіші благання, щоб Ваша Святість зволив щонаймилостивіше номінувати Преподобного Отця доктора Климента графа Шептицького єпископом-помічником нашої архієпархії.

Наш Всесвітліший та Високопреосвященний митрополит Андрей граф Шептицький, щонайліпший пастир і ревнитель Святої Унії, після стількох трудів та щонайтяжчих переслідувань, знесених за нашу матір Церкву та за Святий Престол, утішається не найкращим здоров'ям, та попри це якнайстаранніше виконує своє служіння в керуванні Архієпархією. До того ж, його розум та серце постійно щонайглибше перейняті дочасним піклуванням про наші зубожілий клір; численними позбавленими утримання сиротинцями; українськими та російськими біженцями від більшовиків, покинутими в жахливих бідуваннях; управлінням духовними семінаріями; підготовкою провінційного синоду; а найбільше — поширенням Унії.

Денно і ноцно трудячись під тягарем цих справ, він тепер намірився влаштувати настирську візитацію; це діло, дуже потрібне в наших краях після війни, через зруйновані дороги та погіршене сполучення між парафіями, може обернутися превеликою небезпекою для здоров'я нашого митрополита.

Спонукані прецирою любов'ю та щонайглибшою відданістю Високопреосвященній особі Митрополита і спрагло прагнучи, щоб він, вельми шанований усіма, навіть неприєднаними, на многі літа з Божою поміччю залишався зверхником нашої Церкви і премудрим та прерозважним провідником нашого пригнобленого народу, уклінно просимо нашого Святішого Отця приставити до нього помічником Преподобного Отця Климента.

Преподобний Отець Климент граф Шептицький народився 1869 року в давній шляхетській родині. Він брат Високопреосвященного Митрополита, доктор права, депутат австрійського парламенту у Відні. Зодягнув габіт Згромадження Студитів, що його відновив той-таки Високопреосвященний Митрополит. Новіціят похвально відбуд у Преподобних братів Бенедиктинців у Бойроні в Німеччині. Пізніше навчався в Інсбруку, де його благочестя подивляли і керівники, і підлеглі. У 1915 році, в часи щонайтяжчого переслідування нашої Церкви російським урядом, радо і без зволікання прийняв свячення. Нині служить Ігуменом Студитів і має велику симпатію в духовенства та народу.

Розглянувши питання на засіданні нашої капітули, ми вирішили, що Преподобний Отець Климент є мужем з усіх оглядів найпридатнішим, щоб пособляти Високопреосвященному Митрополитові у виконанні обов'язків і на розсуд нашого Святішого Отця допомагати в керуванні Архiepархією та поширенні Святої Унії.

Якнайпокірніше подавши ці благання, не хочемо приховувати від Вашої Святості й відкрито зізнаємося, що і Високопреосвященний Митрополит, і Преподобний Отець Климент від самого початку опираються і вже два роки відмовляються від нашої пропозиції, до якої спонукає та приспінює все духовенство. З бодем ми прийняли і відповідь делегованого Вами Святістю Високопреосвященного та Преподобного отця Дженоккі. Залишається єдиний засіб: щоб обидва врешиті-решит скорилися слову нашого Святішого Отця. Адже з усіх аргументів, які вони оба висували, перешкодою може бути лише один: що Преподобний Отець Климент є братом Високопреосвященного, а також, що живе як монах у клявзурі. Справді, від початку новіціяту отець Климент якнайстаранніше уникав публічного життя і плекав монаше споглядання.

Нині наважуємося якнайнаполегливіше благати Вашу Святість, щоб зволив своєю владою якнаймилостивіше віділити отцеві Климентові необхідні диспензи та покласти на його плечі ношу єпископа-помічника —

без сумніву, дуже тяжку, проте полегшену Апостольським Благословенням. Адже годиться, щоб муж, якого наш Спаситель обдарував великими чеснотами, глибокими богословськими знаннями та винятковою розважливістю, докладав своїх сил в адмініструванні Архiepархіїю.

Отож номінування Преподобного Отця Климента єпископом-помічником було б превеликою благодаттю і для нашої Греко-Католицької Церкви, і для справи Святої Унії, і для нашого українського народу, який одностайно, незважаючи на конфесію, з превеликою радістю вітатиме цю номінацію.

Щонайсмирніше сподіваючись, що наші благання буде вислухано, і усердно випрошуючи Апостольського Благословення, зостаємося якнай-слухнянішими синами.

Львів, 12/[0]9 1924 року».

2) Лист священників Львівської Архiepархії до Папи Пія XI від 10 грудня 1926 р.

Другим документом, що зберігається у справі 270, є колективний лист священників Львівської архiepархії до Папи Пія XI, в якому вони звертаються з проханням призначити отця Климента Шептицького єпископом-помічником Митрополита Андрея. Лист писаний латиною на чотирьох машинописних аркушах, з яких перший — титульний. На ньому одним реченням сформульовано зміст листа. На жаль, не збереглося імен та прізвищ священників, які підписалися під ним. Аналізуючи стиль мови, викладення справи, а також уживаної термінології, можна припустити, що основний текст листа написав отець Олександр Бачинський, на той час Генеральний вікарій Львівської єпархії. Але в кожному разі лист є свідченням того, якою великою повагою серед духовенства втішався отець Климентій Шептицький і наскільки вони його любили та шанували.

Стиль та зміст листа вказує на дуже високий рівень як писемної риторики його авторів, так і на прекрасне знання латини. Вишуканість мови, витонченість слів, чітка, переконлива аргументація, глибоке розуміння ситуації адресата і читача підносять його до рівня взірцевих дипломатичних листів.

Підставою звернення священників Львівської єпархії до Папи Пія XI став той факт, що після смерті владики Йосифа Боцяна

21 листопада 1926 р. уряд єпископа-помічника залишався вакантним. Очевидно, що духовенство було свідоме того, що номінація нового єпископа-помічника є тільки справою часу. Головною проблемою залишався пошук відповідного кандидата.

З контексту листа розуміємо, що кандидатуру отця Климентія Шептицького на цей уряд вже довгий час обговорювали у церковних колах, тому священники Львівської єпархії вирішили написати особисто Папі Пієві XI листа на підтримку саме такого вибору. Як самі стверджують, роблять це всупереч волі Митрополита Андрея, який, як відомо, не хотів бачити на Львівській митрополичій катедрі свого рідного брата, щоб потім не бути осудженим за непотизм.

Цікавим штрихом листа є нагадування Папі Пієві XI його служіння у Польщі у ранзі Апостольського нунція. На цей пост його як кардинала Ахілле Ратті іменував 1919 року Папа Венедикт XV. Цей легкий натяк священники роблять для того, щоб пригадати Папі його обізнаність зі справами та проблемами українського церковного життя.

Представляючи постать отця Климентія Шептицького як найбільш відповідного кандидата на єпископа-помічника, священники Львівської єпархії наводять кілька поважних аргументів:

1) кандидат характеризується добрими духовними, людськими й організаційними якостями; він є людиною діалогу і співпраці, який буде здатний знайти порозуміння як з духовенством, так і з вірними;

2) його підтримує велика кількість вірних і духовенства. Слова про те, що *«немає серед нас іншого кандидата, від якого ми могли б очікувати такого ж рівня одностайності з усіма підпорядкованими йому вірними»*, є тому свідченням;

3) він найкраще відповідає нелегким обставинам війни і є здатний об'єднати довкола себе Церкву.

З листа можна також зрозуміти, що єпископській хіротонії отця Климентія Шептицького на єпископа-помічника Львівського противився не тільки Митрополит Андрей, а й сам кандидат. Про це, очевидно, було добре відомо і священникам. Тому вони просять не зважати на відмови отця Климентія від єпископського уряду, а силою Апостольського престолу зробити все можливе,

щоб отець Климентій усе ж таки став єпископом-помічником Митрополита Андрея Шептицького. Їхнім головним аргументом у цьому питанні є історичний досвід, згідно з яким більшість із тих, хто відмовлявся від різного роду посад у Церкві, ставали прекрасними пастирями Христового стада.

Наприкінці листа автори висловлюють надію, що їхнє проханням буде вислухане, а також засвідчують свою вірність Апостольському престолові.

Текст

(переклад з латинської мови)

«Святішому та Блаженнішому Отцеві

Пані Пієві XI

Римському Понтифіку

**щонайсмирніше та щонайнаполегливіше благання
українських себто русинських греко-католицьких священників
Львівської єпархії**

**прихильно номінувати преподобного отця Климентія Шептицького,
ігумена монастиря святого Теодора Студита в Уневі,
єпископом-помічником Преосвященнішого Митрополита Львівського.**

Святіший Отче!

Спонукані турботою та піклуванням за добробут нашої Церкви, приступаємо до престолу Вашої Святості і, прихиливши коліна, просимо та молимо прихильно вислухати наше благання.

Після відходу благочестиво новопереставленого Єпископа Йосифа Бояна, превченого і щонайвидатнішого ревнителя Святої Унії, залишилася вакантною посада єпископа-помічника нашого преподобного Митрополита. Розглянувши питання обставин, осіб, впливів, ми, керуючись лише любов'ю до нашої Церкви, наважуємося з належним смиренням просити Вашу Святість, щоб зволив номінувати Єпископом-Помічником, якого нині бракує, брата нашого Митрополита Андрея від тих самих батьків, Преподобного Отця Климентія Шептицького, ігумена монастиря святого Теодора Студита в Уневі.

Ми переконані, що Ваша Святість вже не раз чула про якнайкраще перевірені чесноти Преподобного Отця Климентія. Він покинув високу посаду, яку займав мирянином, і, вступивши до монастиря святого Теодора Студита, віддався чернечому життю. Це — муж, цілковито відданий Церкві, зразково святоблиий у житті, винятково культурний

та вихований, досвічений у багатьох галузях, видатний своїм хистом; він здатний поєднати старанність у виконанні обов'язків із душевною лагідністю, тож вселяє нам упевненість, що завжди намагатиметься якнайтісніше співпрацювати з усіма підпорядкованими йому кліриками та мирянами. Аргументом чималої ваги варто вважати те, що так багато з нас — власне, весь наш клір — прагне та бажає його за Єпископа. Немає серед нас іншого кандидата, від якого ми могли б очікувати такого ж рівня одностайності з усіма підпорядкованими йому вірними. Здатності Єпископа завойовувати любов та повагу людей надаємо великої ваги, адже бачимо, що її брак є фатальним і йде на лихо Церкві. У таких спархіях цілковито руйнується порядок. Нам такий любий дух нашого шанованого та возлюбленого митрополита Андрея саме тому, що він не тільки завжди вміє знайти вихід із цюнайтяжчої скрути, а й при цьому ще більше повертає до себе душу своїх підданих. Плекаємо добре обгрунтовану надію, що й Преподобний Отець Климентій, коли його поставлять Єпископом, продовжуватиме в цьому ж дусі батьківської любові та цюнайвторопнішого правління, усе добачаючи та передбачаючи. Сподіваємося, що Преподобний Отець Климентій ступатиме слідами свого брата, Преподобного Митрополита, якого всі хвалять та цінують за напрям та спосіб його дотеперішньої діяльності.

Без сумніву, Ваша Святість добре пригадує — із тих часів, коли перебував у Польщі як Апостольський Нунцій, а тепер ще й з листів, які останніми роками часто надходили до Святого Апостольського Престолу, — що після падіння Австрійської імперії наша Церква постійно перебуває немовби у воєнному стані. Нам, котрі так тяжко відчували на собі світську війну, добре відомо, що придатність генерала виявляється не в мирний час, а під час війни. Саме тому тепер так важко виконувати служіння Єпископа в нашій Церкві, адже треба відповідати нинішнім обставинам. Нині Єпископ насамперед має згуртовувати всіх довкола себе. Саме цієї здатності впевнено очікуємо від Преподобного Отця Климентія. Він краще за будь-кого іншого зуміє уберегти нашу Церкву від усіх небезпек, котрі, як відомо, ще грізніше нависають під час війни.

Висловлюємо свою якнайглибшу вдячність за кожне слово утіхи та за всі доброзичливі благословення, що їх уділяє нам Ваша Святість. Ми добре усвідомлюємо, що Святий Апостольський Престол не може здійснити всього, до чого стремить і чого прагне заради блага нашої Церкви. У вирішенні ж цієї справи, наскільки нам відомо, Святий Апостольський Престол не залежить від інших чинників. Отож сподіваємося, що Ваша Святість ласкаво схвалить наше щире прохання і номінує

Преподобного Отця Климентія Шептицького Єпископом-Помічником Львівським, навіть якщо сам він відмовлятиметься прийняти цей сан. З історії знаємо, що ті мужжі, які уникали посад, ставали прекрасними Єпископами, бо на них сповнювалися слова Господа нашого Ісуса Христа: «Як хтось хотів би у вас бути великий, нехай буде вам слуга. І хто б хотів у вас бути перший, нехай стане вам за раба»(Мт 20,26-27).

Запевняємо, що не керуємося жодними особистими інтересами. Тільки маючи перед очима благо нашої Церкви, ми посміли, навіть всупереч волі нашого Митрополита Андрея, звернутися до Святого Апостольського Престолу з цим проханням. Ми тим паче впевнені, що його буде прихильно вислухано, оскільки твердо переконані — бо мали не одне підтвердження — у доброзичливості Святого Апостольського Престолу до нашої Церкви.

Завжди щонайвірніші сини Святого Апостольського Престолу, ручаємося зоставатися щонайпослушнішими слугами Вашої Святості.

Львів, 10 грудня 1926 року».

3) Листи отця Олександра Бачинського, Генерального вікарія Львівської єпархії, від 5 травня 1928 р.

Отець Олександр Бачинський († 9 червня 1933 р.) належав до найбільш довірених людей Митрополита Андрея Шептицького. На такий його статус вплинуло дуже багато чинників, зокрема добра освіта, ерудованість, широта поглядів, життєвий і церковний досвід тощо. У Львівській єпархії він завжди відіграв провідну роль. Після арешту Митрополита Андрея російською військовою жандармерією він виконував уряд канцлера, від 1920 року — тобто в час кількарічної відсутності Митрополита в Галичині — він, по суті, керував єпархією як Генеральний вікарій.

У справі просування отця Климентія Шептицького на єпископа-помічника Львівського отець Бачинський, мабуть, прислужився найбільше. Свідченням цього є хоча б два його листи, які він скерував до компетентних дикастерій Римської курії. У них він відважно та послідовно обстоює справу єпископської хіротонії рідного брата Митрополита Андрея. Обидва листи датуються 5 травня 1928 р., написані латиною і є абсолютно однаковими за змістом. Різняться між собою хіба адресатами.

Адресатом першого листа був Секретар Священної Конгрегації для Східної Церкви кардинал Люїджі Сінчеро († 7 лютого 1936 р.),

другого — кардинал Франческо Мармаджі († 3 листопада 1949 р.), який у 1928 році виконував місію Апостольського нунція у Польщі. Саме ці знані постаті очолювали дві поважні церковні інституції, від яких великою мірою залежав вибір єпископів, у тому числі для Львівської єпархії. Їхні думки про ту чи іншу особу ставали підставою вибору, який остаточно був прерогативою Папи.

Уже на самому початку листа отець Олександр Бачинський зазначає, що звертається до достойних церковних ієрархів як Генеральний вікарій і член Митрополичої капітули, а також від імені усіх її членів.

Далі переходить до викладення суті питання, зокрема, що розмови про єпископа-помічника для Львівської архієпархії точаться вже віддавна. Це питання порушують не тільки представники духовенства і капітули, а й сам Митрополит Андрей, який з огляду на свій похилий вік і фізичну неміч потребує помочі. Кандидатуру свого рідного брата Климентія на єпископа-помічника Львівського, якого йому запропонували представники духовенства і капітули, Митрополит цілковито відкинув, оскільки побоюється закидів щодо nepотизму. Тому, як постає з листа, отець Олександр Бачинський за власною ініціативою, не повідомляючи про це самого Митрополита, написав до Папи листа з проханням усе ж таки іменувати отця Климентія Шептицького єпископом-помічником Львівським.

Аргументи, що їх наводить отець Олександр Бачинський і які повинні стати підставою номінації отця Климентія на єпископа-помічника Львівської єпархії, є майже в усьому співзвучними з тими, що їх знаходимо у листі священників до Папи Пія XI. Винятком є хіба підкреслення великої жертвовності у житті отця Климентія: він покинув високу світську кар'єру, а сам посвятився чернечому життю. Свої родинні маєтки передав у власність співбратом монахам Студитам.

Зважаючи на сказане, автор листа просить згаданих раніше кардиналів, щоб вони силою свого уряду посприяли позитивному вирішенню його прохання. Водночас, будучи свідомим того, що дискусії навколо питання єпископства отця Климентія можуть зайняти немало часу, він звертається до них про клопотання перед Митрополитом Андреем, щоб він погодився іменувати свого рідного

брата Климентія архиєпископом митрополичої капітули. При цьому отець Бачинський зазначає, що капітула вже не раз зверталася до Митрополита з таким проханням, але він цілковито відкидає навіть таку можливість.

Завершує він свої обидва листи загальноприйнятими на той час висловами покори та відданості.

Текст

(переклад з латинської мови)

***«Високопреосвященному і Преосвященному,
Владиці Луїджі кардиналу Сінчеро,
Секретарю Священної Конгрегації для Східної Церкви,
Рим.***

Ваша Еміненціє!

Олександр Бачинський, Генеральний Вікарій Львівської єпархії грецького обряду і препозит Митрополичої Капітули тієї ж таки єпархії, наважується від імені Митрополичої Капітули смиренно просити щонайласкавішої протекції у викладеній нижче справі.

Минулого року я наважився за посередництвом священної конгрегації Східної Церкви уклінно звернутися до Святішого Отця із щонайсмирнішим проханням, щоб Святіший Отець дозволив надати нашому Митрополиту Андрею, графові Шептицькому, Єпископа-Помічника, а саме — щоб зволив номінувати на цю посаду його ж таки брата, преподобного Климентія, графа Шептицького, провінційного ігумена монастиря святого Теодора Студита. Усе це я зробив без відома Високопреосвященного Владики Митрополита, бо із приватних розмов довідався, що сам він ніколи не запропонує на цю посаду особу Климентія Шептицького, щоб не дати приводу людям злої волі для звинувачень у непотизмі. Проте всім видно, що Митрополит, який уже в похилому віці, дуже потребує Єпископа-Помічника.

Митрополича ж Капітула переконана, що займати цю посаду придатний лише Преподобний Отець Климентій Шептицький, адже всі його вважають немовби взірцем святобливого життя й виняткової культури та вихованості, а до того ж досвідченим у багатьох галузях. Він покинув високу посаду, яку займав мирянином, і віддався чернечому життю, пожертвавши себе самого та превеликі родинні маєтки монастиреві святого Теодора Студита. Із його призначенням на Єпископа-Помічника Львівського з правом наступництва здійсниться одностайне бажання нашого народу. Тому Митрополича Капітула наважується з

належним смиренням просити Ваше Високопреосвященство, щоб Ваше Високопреосвященство зволив поклопотатися в цій справі перед Святішим Отцем; і твердо впевнена, що це щонайласкавіше клопотання не залишиться безуспішним.

А тим часом, доки нам буде уділено цю ласку, Митрополіча Капітула багаторазово просила нашого Високопреосвященного Владику Митрополита Андрея, щоб надав тому ж таки Преподобному Климентові Шептицькому нині вакантну посаду Архидиякона Капітули. Проте Високопреосвященний Митрополит відмовився вислухати прохання Митрополічої Капітули під тим приводом, що Преподобний Климентій Шептицький — його рідний брат. Отож Митрополіча Капітула просить Ваше Високопреосвященство вплинути на нашого Високопреосвященного Митрополита, щоб той не намагався йти всупереч бажанню його Митрополічої Капітули; а ще краще — щоб цього разу святий Апостольський престол зволив надати посаду Архидиякона Митрополічої Капітули тому ж таки Преподобному Климентові Шептицькому.

Із превеликими подяками за щонайласкавіше клопотання, зостаюся щонайсмирнішим прислужником Вашого Високопреосвященства.

Львів, 5 травня 1928 року».

4) Лист Львівської митрополічої капітули до Митрополита Андрея Шептицького від 7 травня 1928 р.

Цей лист, хоч і підписав одноосібно отець Олександр Бачинський як архипресвітер митрополічої капітули, все ж таки має колективний характер, оскільки підписант виразно стверджує, що робить це від імені всіх членів капітули. Його датування вказує на те, що він був написаний два дні після того, як отець Бачинський надіслав два однакові листи до Священної конгрегації для Східної Церкви і до Апостольської нунціатури у Варшаві.

Насамперед отець Олександр Бачинський все ж таки повідомляє Митрополита Андрея про листи, які він від імені митрополічої капітули надіслав до чільних представників Апостольської столиці включно з Папою, з проханням іменувати отця Климентія Шептицького єпископом-помічником Львівським.

Однак, будучи свідомим того, що прийняття такого рішення потребує часу і праці, він пропонує Митрополиту зробити вже перший крок назустріч, призначивши ігумена Студитів архидияконом

Львівської митрополичої капітули. Це, на його думку, тільки посилить позицію останньої і дасть їй можливість ефективно допомагати Митрополиту в управлінні Львівською архієпархією.

Текст

«Ваша Ексцеленціє!

Перед роком вручено письмо Єго Святости Пані Пію XI, щоби зволив іменувати В[исоко]Пр[еподобного] Ігумена Студитів о. Климентія Шептицького Суфраганом з правом наслідства гр[еко-]к[атолицької] Митрополії Львівської, для котрого вздержано обсадження посади Архідіякона Митроп[оличої] Капітули.

Доси та справа не зістала рішена і Митроп[олича] Капітула вносить просьбу до Нунціатури в Варшаві і до св. Конгрегації для Восточних, щоби вставилися до Апостольского Престола о приспішене рішення тої справи.

Митроп[олича] Капітула не тратить надії, що Апостольска Столиця задостьучинить прошеню Митроп[оличої] Капітули.

Но нім то наступить, удяєся з умільним прошеням до Вашої Ексцеленції, щоби зволили о. Ігумена Климентія іменувати Архідіяконом Митроп[оличої] Капітули в тім увіреню, що так Курія Архієпископска, як і Митроп[олича] Капітула узискає під кожним оглядом додатну силу.

Від гр[еко-]к[атолицької] Митроп[оличої] Капітули

Львів, дня 7 мая 1928.

[підпис]

*А. Бачинський
Архипрезвитер».*

5) Лист Львівської митрополичої капітули до Митрополита Андрея Шептицького від 14 вересня 1928 р.

Цей лист є черговою спробою Львівської митрополичої капітули переконати Митрополита Андрея у тому, щоб він все ж таки підтримав номінацію свого рідного брата Климентія на єпископа-помічника Львівського з правами наступництва і здійснив практичні кроки у цьому напрямі.

Для того, щоб увесь процес мав канонічний і офіційний характер, члени митрополичої капітули вирішили зібрати спеціальне засідання, на якому окремо обговорити питання майбутнього кандидата

на єпископа-помічника Львівського. Засідання відбулося 13 вересня 1928 р. На ньому було одногосно вирішено підтримати кандидатуру отця Климентія Шептицького на архидиякона митрополичої капітули, а також просити Митрополита Андрея, щоб він зробив усе можливе, аби його рідний брат став єпископом-помічником Львівським із правами наступництва.

Після проведення засідання митрополича капітула через своїх уповноважених представників — отця Олександра Бачинського, архипресвітера, й Олександра Ковальського, крилошанина, — вирішила листовно звернутися з проханням до Митрополита підтримати їхні рішення. Члени капітули прекрасно розуміли, що головною перешкодою для Митрополита Андрея у справі з єпископством отця Климентія був той факт, що він є його рідним братом.

Мабуть, члени капітули шукали канонічні аргументи, щоб остаточно переконати Митрополита. І знайшли. Вони пішли за простим принципом — що не є заборонене, те є дозволене. А тому, просячи Митрополита іменувати отця Климентія архидияконом капітули, вони стверджують, що немає жодного документа, який би забороняв йому призначати на цю посаду свого рідного брата.

Цей лист є ще одним доказом того, яким сильним було прагнення митрополичої капітули бачити отця Климентія Шептицького єпископом-помічником Львівської архієпархії з правами наступництва.

Текст

«Ч. 19/Кап.

Ваша Ексцеленціє!

Посада Архидиякона в з[реко]-кат[олицькій] Митрополичій Капітулі є опорожнена. Посаду ту має обняти майбутній Єпископ — Суфраган Вашої Ексцеленції. Від смерті бл[аженної] п[ам'яті] Єпископа Йосифа Боцяна — Митрополича Капітула уважала самотнім відповідним на Єпископа Суфрагана Високопреподобного о[тця] Климентія Шептицького, Ігумена Студитів і ту свою гадку виявила окремим письмом Св[ятійшому] Отцю Папі, Св[ященній] Конгрегації для Восточних Справ і Нунціатурі і просила о Єго заіменованє. Митрополича Капітула є того увірена, що та просьба буде узгляднена, наколи Ваша Ексцеленція вискажуть Свою згоду.

З огляду однак, що о[тець] Ігумен Климентій є братом Вашої Ексцеленції, доси відтягаються від заявленя Своєї згоди обавляючися, щоби не

посуджувано Вашу Ексцеленцію о непотизм і з того поводу відказали навіть просьбі Капітули о іменованє о[тця] Климентія Архидіяконом Капітули лиш для того, що Він є братом Вашої Ексцеленції. Іменованє членів Капітули прислугує Вашій Ексцеленції в порозуміню з Капітулою, а нігде не є сказано, що членом Капітули не може бути брат Владики.

З огляду на се, що членів Капітули Владика іменує в порозуміню з Капітулою, Капітула має важний голос в тій справі і для того рішила одногосно на засіданю дня 13.IX.1928 єще раз просити Вашу Ексцеленцію, щоб зволили ласкаво іменувати о[тця] Ігумена Климентія Архидіяконом Митрополичої Капітули й поробити всі кроки, щоби о[тець] Климентій був Свя[тим] Престолом іменований Єпископом Суфраганом є правом наслідства Вашої Ексцеленції.

*Від гр[еко]-кат[олицької] Митрополичої Капітули
у Львові, дня 14 вересня 1928 [р.]
[підпис]*

*А. Бачинський
Архипрезвитер,
Представник Капітули*

[підпис]

*Олександр Ковальський
Крилошанин, нотар».*

б) Лист (проект) Митрополита Андрея від 14 листопада 1928 р.

Архівні документи дають можливість зрозуміти, яким широким і сильним був рух священників та мирян, які хотіли бачити отця-ігумена Климентія Шептицького єпископом-помічником Львівським. Водночас можна зрозуміти ситуацію і самого Митрополита Андрея, який небезпідставно побоювався усіляких закидів із різних сторін, у тому числі політичних кіл, коли він погодиться на іменування свого рідного брата єпископом із правами наступництва.

Зважаючи на те, що його найближче оточення одноставно виступало за призначення отця Климентія єпископом, що суперечило волі Митрополита, він вирішив порадитися у цій справі з людьми з-поза меж Львівської архієпархії, але які добре знали її духовенство і яким він особисто довіряв.

У справі 270, яка є головним предметом нашого дослідження, знаходимо один дуже цікавий лист, а радше його проєкт, що датується 14 листопада 1928 р. Проєкт листа, судячи з його змісту, був написаний у Римі. Знаходимо також і його переклад латинською мовою. Почерк вказує на те, що проєкт листа і його переклад написав хтось із секретарів Митрополита Андрея, але під його диктування. Єдиною цікавою деталлю, яка відрізняє український і латинський проєкти листа, є те, що на латинському варіанті ліворуч зверху простим олівцем написано, що зроблено кілька копій цього листа, кожну на окремому бланку. Отже, Митрополит Андрей радив одночасно у справі єпископа-помічника з кількома людьми.

Хто були ці люди? На підставі документації, яку ми маємо, важко відповісти на це питання. Коли взяти до уваги спосіб звертання «Ваше Преосвященство», то однозначно можна ствердити, що серед цих людей був єпископ. Але, не виключено, що серед адресатів були також священники, яким Митрополит Андрей довіряв та на думку яких зважав. Зрештою, декого з них можна гіпотетично вичислити, але про це згодом.

Перейдімо до аналізу змісту самого листа. З першого абзацу можна зрозуміти, що Митрополит Андрей у намаганнях Львівської митрополичої капітули за будь-яку ціну лобіювати кандидатуру його рідного брата Климентія на єпископа-помічника вбачає односторонність, якої дуже побоюється. Про це він пише з надзвичайною і властивою йому делікатністю, не засуджуючи, але розуміючи. Саме тому він вирішує вдатися до поради ззовні.

Водночас Митрополит визнає, що через вік і стан здоров'я він уже не може повноцінно виконувати свої обов'язки, тому має велику потребу в єпископі-помічнику, який би після його смерті міг перейняти справи архієпархії. Звертаючись до незнамого нам ближче адресата, він стверджує, що той добре орієнтується у ситуації, як також добре знає греко-католицьке духовенство Галичини. На випадок, коли б чогось не знав, він може без жодних перешкод попросити додаткової інформації у тих осіб, яких він вважатиме гідними довіри. Митрополит Андрей не подає жодних характеристик майбутнього єпископа-помічника з правами наступництва, ані не називає жодних прізвищ. Ба більше, він жодним словом не згадує про те, що священники і митрополича капітула одноставно висловлюються на підтримку його рідного брата ігумена Климентія

Шептицького. Він тільки стверджує, що єпископ-помічник, згідно з правом, повинен бути членом Львівської капітули у статусі архидиякона, оскільки ця посада залишається вакантною.

Митрополит завершує свого листа словами вдячності невідомому адресату, запевняє його у молитовній пам'яті. Але важливою деталлю, яку знаходимо наприкінці листа, є прохання про те, щоб *«відповідь прислати по можності як найскорше до Львова»*. Все це вказує на те, що восени 1928 р. Митрополит Андрей хотів остаточно визначитися з кандидатурою єпископа-помічника, щоб могли спокійно вирішувати справи архієпархії, яких, з огляду на тогочасні суспільно-політичні обставини, ставало щораз більше.

Забігаючи наперед, слід зауважити, що дискусія навколо кандидатури єпископа-помічника тривала ще рік, оскільки щойно 16 вересня 1929 р. Папа Пій XI проголосив ним отця Івана Бучка, якого дуже добре знали у римських колах. У 1921 р. він захистив докторську дисертацію з богословських наук, а опісля був ректором Папської малої української семінарії в Римі. Його єпископська хіротонія відбулася 20 жовтня 1929 р. у церкві свв. Сергія і Вакха у Римі. Головним святителем був Митрополит Андрей, а співсвятителями Преосвященний Григорій Хомишин, єпископ Станіславівський, і Преосвященний Йосафат Коциловський, єпископ Перемишльський.

Текст

«Рим, 14 нов[ембрія] 1928.

Ваше Преосвященство!

Прошу мені простити, коли в дуже важній справі, що належить до моєї Єпархії і до моєї особи, звертаюся до жичливості і доброти Вашого Преосвященства в тім пересвідченню, що в братерській приязни Вашій найду добру раду в Христі. Бо в справі, в якій пишу, боюся і власного суду і ради тих, навіть найліпших мужів, що звичайно є моїми дорадниками у важних справах, боюся іменно, що на справу будуть дивитися з одного лишень боку і подадуть сторонничу раду.

Я зачав тридцятий рік єпископства і мушу думати про ту поміч, без якої ледве чи зможу сповнити як слід всі обов'язки єпископа, про поміч коад'ютора або єпископа-помічника. Тому звертаюся до жичливості і приязни Вашого Преосвященства з просьбою, щоби зволили вказати мені на ту особу, або ті особи, що їх будете уважати в Бозі за найвідповідніших на єпископа суфрагана.

Знаєте достаточного духовенства наших усіх Єпархій або бодай значніших священників з того духовенства, щоби Ви могли запропонувати одного або трьох кандидатів. Коли не будете мати достаточних інформацій, будьте так добрі, покірно прошу, поінформуватися у тих, що можуть дати добрі і певні відомості.

Єпископ суфраган мусів би зістати і Каноніком Львівської Капітули, то єсть обняти становище Архідіякона, що під пору вакуе [залишається вакантним. — Ю. Б.].

Будьте так для мене ласкаві і не відмовте тої услуги братної любови в справі, як видите, дуже важній, в якій боюся сам перед Богом відповідати.

Розваживши перед Богом цілу справу, зволять Ваше Преосвященство відповідь прислати по можності як найскорше до Львова.

Молитви щоденні при Божім престолі за Ваше Преосвященство і всі Ваші справи, що їх обіцяю, най будуть доказом моєї вдячності.

З чувствами найвищої пошани і братньої любови в Христі остаю ...».

7) Лист ієромонаха Панкратія Кандюка, ЧСВВ, до Митрополита Андрея від 28 листопада 1928 р.

Постать ієромонаха Панкратія-Михайла Кандюка, ЧСВВ, на сьогодні є маловідомою навіть у монаших колах. Більше про нього знають дослідники історії Василянського чину і взагалі історії УГКЦ. Але свого часу він був людиною, яка виконувала дуже важливу місію у Римі як для свого чину, так і для всієї Церкви. Намагаючись знайти хоча б якусь інформацію про нього, я виявив, що її не так багато. Завдяки підказці ієромонаха Єроніма Гріма, ЧСВВ, мені вдалося отримати електронний примірник «Записок ЧСВВ» (Т. III (IX), вип. 1-2), в якому вміщений короткий життєпис ієромонаха Панкратія Кандюка латинською мовою (с. 100-102), що його свого часу написав головний редактор цієї відомої серії ієромонах Іриней-Іван Назарко, ЧСВВ. Тому перед тим, як розпочати аналіз листа отця Панкратія Кандюка, ЧСВВ, до Митрополита Андрея, варто кілька слів сказати про нього самого.

Народився він 20 листопада 1871 р. у с. Тартаків Сокальського району Львівської області. Здобувши середню освіту у львівській гімназії, 13 жовтня 1896 р. він зголосився як кандидат до монастиря отців Василян у Добромилі. Після трирічної монастирської формації 30 липня 1893 р. бр. Панкратій-Михайло Кандюк складає довічні

обіти. А 20 серпня 1896 р., після закінчення філософсько-богословських студій у Кракові, отримує священичі свячення і сповнює служіння на різних урядах у Василянських монастирях у Бучачі, Добромилі, Крехові, Лаврові.

У 1925 р. монастирський провід скерує ієромонаха Панкратія до Рима до Колегії Св. Йосафата, де він до 1932 р. виконує місію духівника студентів. Тим часом Конгрегація у справах Східної Церкви покликала його до складу консульторів цієї дикастерії Римської Курії, а Чин Святого Василя Великого на Генеральній капітулі у Добромилі, яка відбулася у червні 1931 р., призначив його прокуратором чину у Римі.

Коли у 1932 р. Колегію Св. Йосафата перенесли на узгір'я Джаніколо, отець Панкратій Кандюк залишився у старому приміщенні колегії, яке розташовувалося біля храму свв. Сергія і Вакха. Так він до кінця своїх днів ревно трудився на благо всієї Церкви і Василянського чину. 25 вересня 1948 р. ієромонах Панкратій Кандюк відійшов до Господа по вічну нагороду, залишаючи по собі пам'ять доброго трудівника на Христовій ниві.

Митрополит Андрей, приїжджаючи до Рима, зупинявся переважно у старому приміщенні Колегії Св. Йосафата. Тут він мав власну кімнату, а також окрему канцелярію, через яку контактував у різних церковних справах з Апостольською столицею. Ієромонах Панкратій Кандюк, ЧСВВ, був для Митрополита Андрея великим помічником і радником, особливо у важливих справах.

Отож у фонді 358 (оп. 3, спр. 270) зберігся лист від ієромонаха Панкратія Кандюка, ЧСВВ, до Митрополита Андрея, написаний латиною, який датується 28 листопада 1928 р. Із листа стає зрозуміло, що Митрополит, шукаючи найбільш відповідну кандидатуру на єпископа-помічника Львівського, вирішив надіслати листи до різних довірених осіб, які добре знали стан справ у Львівській архієпархії, та й взагалі в Українській Греко-Католицькій Церкві. До них належав також ієромонах Панкратій Кандюк, ЧСВВ.

Відповідаючи на прохання Митрополита Андрея, він чітко і промовисто вказує на особу отця Климентія Шептицького як єдиного гідного, зазначаючи при цьому, що *«в наших умовах марно й шукати іншого такого ж придатного кандидата»*. Очевидно, говорячи про умови, він має на увазі тяжкі міжвоєнні часи, як також ситуацію, в якій опинилася вся УГКЦ. Особу отця Климентія він

характеризує якнайкращими словами. Ієромонах Панкратій називає його монахом виняткової чесноти, відданим у послуші Апостольській столиці. До того ж він звертає увагу на його освіченість, життєвий досвід, у якому наріжним каменем є *«сила духу й непохитна воля у доланні труднощів»*. Із огляду на всі ці та інші риси, притаманні особі отця Климентія, ієромонах Панкратій Кандюк, ЧСВВ, у душі монашої скромності смиренно радить Митрополитові Андрею *«постаратися про піднесення Преподобного Отця Ігумена Климентія Шептицького до служіння Єпископа-Помічника з правом наступництва»*.

Очевидно, що автор листа мусив безпосередньо контактувати з Львівською митрополічною капітулою, а також із духовенством архієпархії, оскільки він добре обізнаний з їхніми очікуваннями, стараннями і прагненнями. Це, мабуть, зрозумів і сам Митрополит Андрей, оскільки не наважився піти за порадою ієромонаха Панкратія, але його листа він зберіг для історії як важливий документ у своєму особистому архіві. Цей лист є також свідченням широти поглядів самого автора листа та його розуміння ситуації УГКЦ і Львівської архієпархії у міжвоєнному періоді.

Текст

(переклад з латинської мови)

***«Високопреосвященному
Владиці Андреєві Шептицькому,
Архиспископові і Митрополиту Львівському.***

Рим, 28 листопада 1928 року.

Високопреосвященний Владико!

На подане мені питання про те, яку я знаю з-поміж священників особу, найпридатнішу для служіння Єпископа-Помічника у Львівській Архієпархії, щонайсмиренніше відповідаю:

Достатньо знаю священників, яких можна взяти до уваги при виборі; та не знаю серед них жодного, який міг би зрівнятися потрібними обдаруваннями із Преподобним Отцем Ігуменом Климентієм Шептицьким. З власної обізнаності мені відомо, що він — монах виняткової чесноти, відважний і ревний священник, розважливий та солідний настоятель, щонайвірніший католицькій Церкві, щонайпокірніший Святому Престолу, щонайзавзятіший у спасінні душ, відданий поширенню Царства

Божого аж до власного пониження. Якби випала нагода, Преподобний Отець Климент не ухилився б і від героїчної самопожертви заради Божої слави та блага Христового стада. Та найкращою рекомендацією для єпископського служіння є його виняткова освіченість, приязна поведінка, обачність і розважливість у пізнанні людей та справ і у виборі засобів; а ще — сила духу й непохитна воля у долатті труднощів.

На мою думку, в наших умовах марно й шукати іншого такого ж придатного кандидата.

Тому, будучи твердо переконаним, що чиню вгодну Богові та якнайкориснішу для Церкви справу, смиренно раджу Вашому Високопреосвященству, наскільки можливо, постаратися про піднесення Преподобного Отця Ігумена Климентія Шептицького до служіння Єпископа-Помічника з правом наступництва.

*Щонайпокірніший слуга во Христі Вашого Високопреосвященства,
Отець Панкратій Кандюк, Чину святого Василія Великого,
Радник Священної Конгрегації Східної Церкви».*

8) Лист отця Йосифа Сліпого, ректора Львівської духовної семінарії, до Митрополита Андрея від 2 листопада 1928 р.

Серед документів, які належать до тих, що демонструють бажання різних кіл духовенства Львівської архієпархії старатися про те, щоб єпископом-помічником Митрополита Андрея з правами наступництва став саме отець Климентій Шептицький, особливе місце посідає лист отця Йосифа Сліпого від 2 листопада 1928 р. Ректор Львівської духовної семінарії Святого Духа написав його на особисте прохання Митрополита. Лист зберігається серед особистої кореспонденції між Митрополитом Андреем і отцем Йосифом Сліпим (ф. 358, оп. 1, спр. 345, арк. 73-75). Його недавно опублікував д-р Іван Матковський у «*Біографії*» отця Климентія Шептицького (с. 402, 404-405), однак для повноти розгляду порушеної проблематики ми також розглянемо її більш докладно та представимо зацікавленому читачеві.

Отець Йосиф Сліпий у середовищі співпрацівників Андрея Шептицького втішався великою довірою як самого Митрополита, так і його рідного брата Климентія, з яким вони товаришували ще зі студентських часів в Інсбруці. У своєму зверненні до народу від 26 липня 1940 р. на випадок смерті, яке зберігається у фонді 201 (оп. 5, спр. 38), Митрополит Андрей, характеризуючи його вже як

свого єпископа-помічника з правами наступництва, висловлюється про нього як про найбільш довірену і надійну особу. Ось його слова: *«Преосв[ященний] Йосиф ділив зо мною усі думки щодо душпастирської праці і щодо зєдинення Церкви. Про нього можу сказати уживаючи слів св. Павла, що «не мав я нікого так однодушного» як Преосв[ященного] Йосифа тому маю певну в Бозі надію, що Преосв[ященний] Йосиф довгі літа буде вашим душпастирем-митрополитом і поведе вас Божими дорогами до вічного спасення»*. З цих слів стає очевидним, чому саме у дуже непростий у своєму житті момент — вибору єпископа-помічника з правами наступництва — Митрополит Андрей звертається саме до отця Йосифа Сліпого.

Свою характеристику особи майбутнього єпископа-помічника Львівського ректор Духовної семінарії у прийнятному для нього чіткому стилі висловлення ділить на дві частини. У першій викладає усі виклики, перед якими опинилася Львівська архієпархія, в другій безпосередньо вказує на отця Климентія Шептицького як на найбільш відповідного кандидата на цю церковну посаду і коротко характеризує його. Стислість та чіткість листа отця Йосифа Сліпого не потребують додаткових коментарів. Слід звернути увагу на цікаві моменти, яких немає в інших документах.

Передовсім, коли йдеться про виклики, перед якими стоїть Львівська архієпархія, отець Йосиф Сліпий вказує на ті, які походять ззовні і зсередини. Зовнішні виклики — це, насамперед, напружена політична ситуація, в якій Церква повинна зайняти власне становище. Натомість серед найбільш загрозливих внутрішніх викликів він згадує брак єдності між духовенством у справах обрядових і політичних, брак розуміння та підтримки з боку єпископів Станіславівського і Перемишльського, потребу упорядкування майнових питань архієпархії і, врешті-решт, на слабке здоров'я самого Митрополита Андрея. Цікавим є те, що отець Йосиф Сліпий у листі до Митрополита проявляє якнайбільшу відкритість і прямолінійність.

Коли ж мова про характеристику отця Климентія як найкращого кандидата на наступника Митрополита Андрея, то він вказує на кілька його чеснот: побожність і самопосвята, великий життєвий досвід, який так потрібний у нелегкий час, величезна підтримка серед духовенства тощо. Але найголовнішим аргументом для отця Йосифа Сліпого є, мабуть, той, що отець Климентій продовжить провадити Церкву тією дорогою, яку обрав Митрополит Андрей.

Варто визнати, що характеристика ректора духовної семінарії на єпископа-помічника Львівського з правами наступництва є хоч і не велемовною, але дуже чіткою, змістовною та інформативною.

Текст

«Сл[ава] І[сусу] Хр[исту]!»

Ваша Ексцеленціє!

В прохання о єпископа-помічника можна би, на мою неміродайну думку, навести слідувачі рації:

1. Велика архієпархія і митрополія, її висунення на Схід. Большевицьке сусідство як загалом дух часу перестроюють ціле життя. Церква мусить опанувати нові напрями і течії, і то відразу. Се вимагає помноження сил.

2. Напрями польської правительственої політики і церковної польського єпископату збуджують підозріння вірних. Правительство потайки, така гадка загалу, фаворизує нез'єдинених, а з другої сторони «Польська Унія» загрожує ідеї з'єдинення України і Росії. В помічнику-єпископові зобачують всі закріплення нашої Церкви.

3. Внутрішнє положення архієпархії: сектантство, схизма, знову автокефальні кличі, вправді без поважнішої хвилевої небезпеки, але треба скріпити віру через часті поїздки помічника.

4. Конечність, а при тім добрі нагоди опанувати товариство «Просвіти», «Рідної школи», економічні інституції, бурси гімназійні і ремісничі і т. д.

5. Парцеляція ґрунтів, забезпечення архієпархіяльних капіталів, візитації і поїздки по єпархії, суд церковний.

6. Невдача «християнської організації», якої обава заходить, утруднить положення Митрополита. Піддержувана фондами епископськими Станіславівського і Перемиського і їх вдачами, попадає в екстерми, простими виступами знижується до рівня ворогів Церкви, яких поборює і тим компрометує католицьке становище загалом в очах цілого громадянства. Відтручує безпотрібно запал духовенства, ангажується в політичні виступи (угодовища, яка викликала і в самій Організації тертя). Супроти Східних займає дуже неприєднююче становище, передовсім через безоглядне облатинення обряду. Поширювання християнського погляду на події і їх освітлювання з точки віри, пошана авторитету єпархії треба би належно спрямувати і використати для зовищення релігійного духа архієпархії і вдержати рівнож напрям церковної політики.

7. Старший вік і слабке здоров'я Ексцеленції, дальше Митрополит не може себе експонувати в підготовчих тих акціях з огляду на непевний вислід, а мимо того треба авторитетної особи.

8. *Лат[инська] Львівська архієпархія має вже помічника, хоч менша і ситуація о много лекиша.*

За особою о. ігумена Климентія промовляють слідуочі рації:

1. *Його глибока побожність і ніжна скромність, а при тім висока загальна ерудиція.*

2. *Чоловік посвяти і пожертвування, що не глядить своєї користи. Він відданий Церкві і Вашій Ексцеленції.*

3. *Фінансові спосібности і рідкий в нас досвід на тім полі, що в теперішнім положенню перефінансовання архієпархії, є великої ваги.*

4. *Чоловік, що вміє вдержати засаду і вміє вийти з тяжкого положення. Має реальні погляди на хід церковних справ.*

5. *Має здорові суди і опановує ситуацію.*

6. *Має пошану в цілім духовенстві. Загальне пересвідчення, що він одинокій беззамінний кандидат на єпископа.*

7. *Вдержить напрям церковної політики, який розпочали Ексцеленція і буде противагою проти Станіславівського і Перемиського напрямку.*

Признаюся Вашій Ексцеленції, що із-за надміру праці не маю спокійної хвили передумати цілої справи зі становища Ексцеленції. До того слухи про напад на Семінарію мимохить мене затривожують. Впрочім Богу дякувати всьо до тепер досить добре. Прохаю дуже о авдієнцію завтра вполудне і підписи банкетів, які хочу розіслати пізніше.

Цілую святительські руці і прохаю о молитви за Семінарію.

Відданий о. Йосиф Сліпий

Львів 2/XI, 7 год[ина] веч[ора] 1928».

Замість висновку

Історія з кандидатурою єпископа-помічника Львівського за-слуговує на поважне окреме наукове дослідження. Із листування Митрополита Андрея з представниками різних кіл духовенства, а особливо найбільш довірених осіб, постає висновок, що розмови на цю тему розпочалися ще у 1919 р. Головною причиною стало те, що після заслання у Росії здоров'я Митрополита Андрея Шептицького було поважно підірване.

Крім цього, велика міграція українців у країни Європи й Америки вимагала від Митрополита здійснення частих довготривалих подорожей, які мали на меті об'єднати український народ під знаменом Церкви, а водночас спонукати уряди різних країн підтримати

Україну як державу. З огляду на це, виникала потреба у єпископові-помічниках, який би, перебуваючи у Львові, міг авторитетно заступати архиєпископа Львівського.

Документи, які ми розглянули, виразно засвідчують, що духовенство різних рівнів, інтелігенція та миряни майже одногосно підтримували кандидатуру рідного брата Митрополита отця Климентія Шептицького, який на той час був ігуменом Студитів. Попри спротив як самого Митрополита Андрея, так і його рідного брата, рух на підтримку особи останнього набрав щораз більших обертів.

Для Митрополита Андрея він остаточно завершився тоді, коли 22 грудня 1939 р. він таємно висвятив на єпископа-помічника з правами наступництва свого вірного учня отця Йосифа Сліпого. Оскільки для багатьох людей отець Климентій Шептицький залишався великим авторитетом і радником, саме на його плечі випала тяжка доля підготувати Церкву до переслідувань, а потім разом із вірними, священниками, монахами, монахинями та єпископами засвідчити свою вірність Христові ціною власного життя у радянських концтаборах.

Повертаючись до згадок отця Климентія Шептицького у протоколах і листах соборів екзархів у Львові як про єпископа, слід ствердити, що вони потребують додаткових студій. Сьогодні ми не маємо жодних достовірних документальних доказів, які підтверджували би факт його хіротонії. Проте, зважаючи на всі непрості зовнішні обставини, в яких опинилася УГКЦ на початку Другої світової війни, неможливо також цілковито його заперечити. У будь-якому разі ця тема заслуговує на більш детальне дослідження. Нашою ж метою було представити українському читачеві досить розлогу і ще не публіковану документацію, що має безпосередній стосунок до однієї з історій з життя отця Климентія Шептицького.

Висловлюємо вдячність усім, хто в різний спосіб допомагав мені в пошуку і перекладі представлених матеріалів. Особливу вдячність складаємо керівництву та працівникам ЦДІА України у Львові, які допомогли найбільше, щоб ця публікація побачила світло денне.

Hieromonk Justyn Boiko, Studyt (Yurii Boiko), Doctor of Theology and Patristic Sciences, Augustinianum Patristic Institute in Rome, Sinkel on the Affairs of Monasticism of Lviv Archeparchy of UGCC

Fr. Klymentii Sheptytskyi — candidate for the office of auxiliary bishop (with the right of succession) of the Archeparchy of Lviv

In 1917, Metropolitan Andrey Sheptytskyi is returning from Russian captivity. And although he arrives to his native eparchy with the glory of a tsarist prisoner, nevertheless, the period of his exile has greatly affected his health. Realizing the challenges facing him, he begins consultations with his closest associates on the candidacy of a bishop-assistant for Lviv Archeparchy. Lviv Chapter considered the Metropolitan's native brother, Father Klymentii Sheptytskyi, to be the most suitable candidate. However both of them, he personally, as well as Metropolitan Andrey, were categorically against it. Despite this, the Capitular Fathers tried, often bypassing the person of Metropolitan Andrey, to convince the Apostolic Capital to use its authority and under obedience to make Father Klymentii agree to accept the title of the Assistant Bishop of Lviv with the rights of succession. And although in the meantime His Most Reverend Bishop Ivan Buchko became the Assistant Bishop of Lviv, nevertheless, the case of Klymentii Sheptytskyi candidacy for the Bishop-Assistant of Lviv Archeparchy with the rights of succession was in procedure until December 22, 1939, when Metropolitan Andrey secretly ordained Father Josyf Slipyj as his assistant and successor.

In the Central State Historical Archive of Lviv there are several files containing correspondence which shed light on the issue of the candidacy of Father Klymentii Sheptytskyi for the bishop-assistant of Lviv with the rights of succession. It is this correspondence that formed the basis of the present article. All documents are published for the first time.

Keywords: *Ukrainian Greek Catholic Church, Pope Pius XI, Metropolitan Andrey Sheptytskyi, Archimandrite Klymentii Sheptytskyi, Father Olexandr Bachynskyy, Lviv Metropolitan Chapter, Father Pankratij Kandyuk.*